

Ett livsverk om finsk invandring till Sverige

Richard Broberg, *Finsk invandring till mellersta Sverige. En översikt från medeltiden till 1600-talets slut*. Svenskt landsmål och svenskt folkliv. Tidskrift utgiven av Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala B 68. 171 s. Uppsala 1988.

Den finska inflyttningen till Sverige under olika tider har varit ett relativt förbisett forskningsområde. Forskare från Finland har inte bedrivit de ingående källstudier i svenskt källmaterial ämnet kräver och svenska forskare har undvikit det. Flyttningsrörelsen var långvarig och stor sedan medeltiden, enbart den närmast savolaxiska kolonisationen kring 1600 motsvarade som Heckscher påpekade invånarantalet i Gustav II Adolfs och Kristinas samtliga stadsgründningar. Ämnet har dock närmast behandlats av icke-fackhistoriker som Richard Gothe och Vollmar Bergh. En outtröttlig forskare i dessa frågor var Richard Broberg som i en serie uppsatser sedan 1952 behandlat olika aspekter av den finska invandringen till Sverige.

Efter synbarligen mycket omfattande källstudier beredde Broberg sig på att ge ut en sammanfattande framställning som utkom postumt 1988 som bilaga till *Svenskt landsmål och svenskt folkliv*. Det bör sägas att Brobergs framställning endast tar upp den rurala massemigrationen, inte invandringen av t.ex. ståndspersoner, hantverkare eller inflyttare till städerna.

Broberg inleder med att konstatera att den savolaxiska kolonisationen överbetonats och ger en översikt över den tidiga invandringen. Han konstaterar att det finns omkring 600 omnämningen av finnar under medeltiden, mest i området norr om Mälaren. Härefter granskar han invandringen av "västfinnar" under 1540- och 1550-talet som riktade sig särskilt till Uppland. Det var i många avseenden en fördjupning och fortsättning på den tidigare invandringen. Finnarna slog sig ned på öarna i Mälaren och i området norr om Mälaren; i vissa områden kunde de utgöra omkr. 4–5 % av befolkningen. De flesta var landbönder men det finns även exempel på finska bergsmän. Dessa finnar var inte, såsom senare savolaxarna, röjare av helt ny bygd. Inflyttningen från västra Finland till Sveriges centrala bygder, från 1600-talet speciellt till Stockholm, fortsatte dock som en jämn ström.

Tyvärre diskuterar Broberg inte systematiskt de kriterier han använt för att identifiera finnar, synbarligen bygger identifikationerna

på explicita omnämmanden av hemort, på benämningen "finne" (som vanligen försvann ur källorna med fortgående assimilering, men alltså borde kunna anses som betecknande för nyinflyttade) eller på namn som kan identifieras som finska. Det kan ej uteslutas att kriterierna tenderar att leda till en underrepresentation av svenskspråkiga invandrare från Finland och Brobergs slutsats att de svenskspråkiga inte deltog i flyttningsrörelsen i samma utsträckning som de finskspråkiga vilar sålunda på osäker grund.

Den östfinska invandring som tog vid under andra hälften av 1500-talet har en annorlunda karaktär än den tidigare. Det var fråga om huvudsakligen savolaxare som med sin svedjebruksteknik på moränmark anlade enstaka gårdar på höjder djupt inne i skogen, medan den svenska kolonisationen huvudsakligen hållit sig vid vat-tendragen. De finska invandrarna etablerade sig sålunda mellan byarna på områden som dessa ansåg att inte kunde uppbära hemman. Senare lärde man sig "at eftersom finnarna bruka, kan deer bliffwa hemman aff", som synemännen i Lekvattnet i Fryksdalen konstaterade 1637. Endast i Dalarna stoppade dalböndernas fäbodsutnyttjande en mera omfattande finsk expansion i området mellan byarna. Savolaxarna var ett rörligt släkte och flyttade ofta mellan olika områden, liksom även till Nya Sverige. En del etablerade sig också vid bergs-verken och lokaliserade t.o.m. malmfyndigheter.

I Värmland ledde invandringen till uppkomsten av stora sammanhängande finnskogar där finskan och finska kulturdrag hölls levande i trehundra år. Broberg ser ekonomiska drivkrafter i Finland som avgörande. Han anser att hertig Karls roll för att locka just finnar överdrivits, även om hans kolonisationsprogram gynnade dessa. Södermanland kom också att bli ett slags uppmarschområde och efterträdde Uppland som det viktigaste invandringsområdet. Det förekom uppenbart etappflyttning via tidigare etablerade savolaxiska bostättningar.

Broberg bygger synbarligen på ett enormt material samlat i kame-rala handlingar och domböcker, men man måste beklaga att detta redovisas endast mycket knapphändigt; noterna är få och den som vill söka sig vidare i Brobergs fotspår är hänvisad till hans excerpter som torde finnas bevarade. Broberg anknyter endast i ringa grad till tidigare forskning och man saknar även en systematisk diskussion av vissa centrala frågor såsom kriterierna och kronans roll. En del tas upp som reflektioner i den löpande texten, men t.ex. en sammanfattande avslutning saknas.

Boken innehåller intressanta uppgifter om ortnamn och sägner samt många illustrationer. Efter texten följer ett register, en förteckning över Brobergs uppsatser och sex kartor, register och sammanfattning på engelska. Kartorna kunde ha inplacerats i texten och up-

penbarligen hade materialet möjliggjort en mera avancerad kartografisk metod. Man måste dock vara tacksam för att Broberg fick tillfälle att sammanfatta sitt stora vetande till denna nyanserade översikt. För närvarande utarbetas ett stort översiktsverk om finnarnas historia i Sverige i tre band på svenska och vi kan vänta det första bandet av Kari Tarkiainens hand ännu detta år. Även när detta arbete publicerats kommer Brobergs lilla bok att stå sig som en sammanfattning av ett livsverk.

Max Engman

Finlands första professionella advokater

Pia Letto-Vanamo, *Suomalaisen asianajajalaitoksen synty ja varhaiskehitys. Oikeushistoriallinen tutkimus*. [Advokatväsendets uppkomst och tidigaste utveckling i Finland. En rätthistorisk undersökning.] *Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja* 181. XXIV+320 s., med tysk resumé. Vammala 1989.

Pia Letto-Vanamos undersökning om advokatväsendets uppkomst och första utveckling i Finland är en dissertation för juris doktors graden. Det är dock inte fråga om en rent juridisk utan, som också dissertationens underrubrik anger, om en rätthistorisk undersökning. Författarens avsikt med undersökningen är "att finna de nödvändiga och tillräckliga förutsättningarna för att advokatväsendet som juridisk och faktisk institution kunde uppstå i Finland". Hon nöjer sig därför inte med att granska de källor som den juridiska forskningen traditionellt har begränsat sig till, d.v.s. författningar av olika slag, lagkommentarer och annan juridisk litteratur samt den högsta rättsinstansens avgöranden. Det centrala materialet är i stället vissa underrätters domböcker.

De första avsnitten i Pia Letto-Vanamos dissertation är refererande. Efter en kort introduktion behandlas advokatväsendets uppkomst i det Svenska riket såsom denna beskrivs i tidigare forskning (Blomstedt, Hassler, Jägerskiöld och Raevuori). Avsnittet motiverar Letto-Vanamo med att hon genom detta försöker förmedla en viss *förförståelse* om sitt forskningsobjekt. Den beskrivning som här ges